

HIẾM CÓ NGƯỜI NHU THỂ

TS. Nguyễn Võ Ngoan *

Có những chuyện không thể không nói ra. Nhà văn Nga Makxim Gorky từng nói: “Câu chuyện của bạn chỉ hấp dẫn khi nó được viết do bức xúc đến mức không thể không viết”. Câu chuyện tôi kể dưới đây (về một con người) là loại chuyện không thể không viết.

Trường đại học Quản lý và Kinh doanh Hà Nội (nay là Trường Đại học Kinh doanh và Công nghệ Hà Nội) được thành lập chưa lâu, thì một hôm, tôi cùng GS. Lương Trọng Yêm đến Văn phòng trường gặp GS. Hiệu trưởng Trần Phương, một người mà tôi đã biết tên tuổi và đã ngưỡng mộ từ lâu. Tôi vừa dứt lời chào thì thầy Trần Phương đã hỏi:

- Đây là người mà ông Yêm giới thiệu với tôi đây à?

Thầy thân mật hỏi han và trò chuyện. Thầy nói về loại hình trường dân lập mà ở nước ta có rất ít. Từ khi chưa nghỉ hưu thầy đã có ý tưởng về thành lập trường này và được Thủ tướng Phạm Văn Đồng rất ủng hộ và khích lệ. Tôi ngồi nghe mà nhớ đến câu ngôn ngữ “Tiến vi quan, thoái vi sư” nói về cốt cách của các bậc vĩ nhân tiền bối. Từ xưa đến nay những bậc tài danh, khi không muốn làm quan nữa, sẽ lui về không phải để ở ẩn, mà để thực hiện sứ mệnh cao cả, đây tính nhân văn là đem tài trí của mình ra dạy dỗ thế hệ sau.

Thầy thân mật chuyện trò như đã quen biết từ lâu, làm tôi cảm thấy không

khí thật thân thiện và ấm áp. Vì sự ấm áp đó mà tại nơi đây hội tụ được nhiều nhà khoa học tài năng đã nghỉ hưu, quần xung quanh thầy Hiệu trưởng đầy tâm huyết và đang lặng lẽ, âm thầm cống hiến hết mình cho sự nghiệp đào tạo thế hệ trẻ, không vì mục đích lợi nhuận. Thầy nói nhiều chuyện thú vị. Thầy kể tên các trường đại học nổi tiếng trên thế giới, trong đó nhắc đến Đại học Harvard danh tiếng nhất nước Mỹ là một trường dân lập, chứ không phải là trường công như nhiều người lầm tưởng. Thầy nhắc đến Đại học Harvard là tôi đã hiểu được ước vọng cao cả của thầy về tầm vóc sau này của Trường đại học Quản lý và Kinh doanh Hà Nội. Chắc chắn không còn xa nữa, ngôi trường này sẽ trở thành cơ sở đào tạo đại học lớn, đa ngành, đa cấp, đa hệ, có tầm cỡ tương tự các trường thầy vừa kể đến. (Quả như vậy: sau này khi trường ta mở chuyên ngành các khối kỹ thuật- công nghệ, y - dược, tôi càng hiểu ý tưởng và ước vọng của thầy từ ngày mới thành lập trường vẫn đang được tiếp tục thực hiện).

Trước đây tôi đã đọc nhiều tác phẩm của thầy, như “Sự vùng dậy của vàng” phân tích về sự khủng hoảng của đồng dollar Mỹ, một loạt bài về “Bước đi công nghiệp hóa ở nước ta”, Tổng kết thực hiện kế hoạch 5 năm lần thứ nhất (tài liệu này không phổ biến rộng), v.v. Tôi thấy, văn phong trong các tác phẩm

* Giảng viên Khoa Ngân hàng,
Trường ĐH KD&CN Hà Nội

thật hùng hồn và đanh thép. Hồi đó tôi đã tưởng tượng, có lẽ đây là con người “hét ra lửa”. Giờ nghe phong cách kể chuyện nhẹ nhàng thân thiện của thầy, tôi nghĩ thầm “đúng là văn phong chỉ thể hiện cốt cách, chứ không thể hiện được tính tình, như một nhà văn đã từng nói”.

Có một vài người lục tục bước vào. Thầy nói:

- Chốc nữa có cuộc họp, nhưng cứ ngồi nói chuyện đã. Các cậu đã có học vị, đã từng là Vụ trưởng ở các Vụ, Cục của các bộ, ngành Trung ương, tức là đã được Nhà nước kiểm định, khi về đây, trường chỉ việc “dùng sẵn”, sẽ bố trí một chức gì đó cho phải lẽ.

- Anh ạ! Về hưu rồi thì nghĩ đến chức tước làm gì. Anh cứ cho em làm giảng viên cho bình yên.

- Trường cũng có chính sách chứ. Đối với những người sớm đến với trường, trường sẽ giao cho một chức nhỏ, có một chút khuyến khích về quyền lợi. Khoa Tài chính - Kế toán chỉ có chức Chủ nhiệm là to nhất đã giao cho ông Yên rồi. Cậu làm phó cho ông Yên vậy.

Thấy có thêm một số người đến họp, tôi lấy từ trong cặp cuốn “Hệ thống Công cụ chính sách tiền tệ quốc gia trong nền kinh tế thị trường” tôi mới viết hồi đầu năm, đã được xuất bản, tặng thầy. Thầy nhìn sách và nói:

-Ồ, biết rồi. Tháng trước cậu đã tặng thư viện trường ta chục cuốn chứ gì? Thư viện trường ta cũng nhiều sách lắm đấy. Sách của cậu tôi đã đọc hết rồi.

Tôi nghĩ: “Ông cụ đọc nhiều và nhanh thật. Có khi cụ đã đọc tất cả sách trong thư viện trường từ trước rồi”. Nghĩ vậy, vì có người nói với tôi rằng, Hiệu

trưởng có duyệt mới được mua sách cho thư viện. Đúng là một người đáng trọng.

Cuộc gặp gỡ đầu tiên đó đã diễn ra trong không khí thân mật và đầy ấn tượng.

*

Trường Đại học Quản lý và Kinh doanh Hà Nội (mọi người thường gọi là Trường Quản trị kinh doanh) thời đó chỉ tổ chức đào tạo 3 ngành học, trong chương trình đào tạo được gọi là Cử nhân Quản lý kinh doanh (293 đơn vị học trình), Cử nhân Tin học (291 đơn vị học trình) và Cử nhân tiếng Anh (291 đơn vị học trình). Các chuyên ngành hẹp, như Tài chính - Kế toán, Ngoại thương, Kinh tế đối ngoại, Hành chính doanh nghiệp, v.v., đều nằm trong ngành học Quản lý kinh doanh.

Thầy giao cho khoa Tài chính - Kế toán viết giáo trình môn Nghiệp vụ ngân hàng thương mại và Kế toán thanh toán qua ngân hàng để giảng cho sinh viên ngành học Quản lý kinh doanh. Tôi biết rằng theo thông lệ, khi viết một giáo trình phải có chủ biên và một số người tham gia. Mỗi người chỉ biên soạn một vài chương. Nhưng trong điều kiện khẩn cấp tôi cứ tiến hành “độc mã tác chiến” (viết toàn bộ). Tôi cũng biết rằng, làm như vậy thì vất vả lắm, nhưng biên tập lại chương người khác viết thì còn khổ hơn nhiều, mà chắc chắn sẽ chậm trễ. Tôi miệt mài một mình viết cho kịp thời hạn và sẽ giải trình với thầy Hiệu trưởng, chắc thầy sẽ thông cảm, vì trước khi làm Phó Thủ tướng, thầy đã từng làm Tổng Biên tập Tạp chí Nghiên cứu kinh tế, nên dễ thông cảm với nỗi khổ khi biên tập bài viết của người khác.

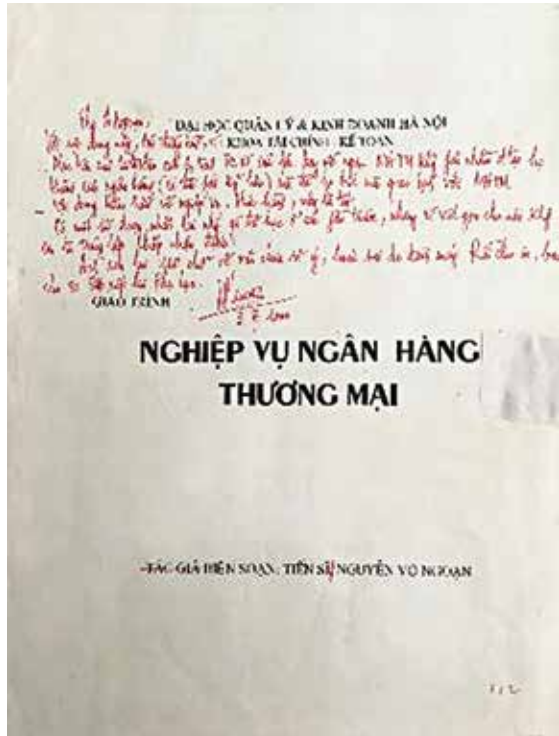
Hồi đó, trường còn ít cán bộ, giảng viên. Thầy Hiệu trưởng thì hầu như hôm

nào cũng có mặt ở trường. Chúng tôi cũng vậy. Thầy cho phép cán bộ, giảng viên gặp trực tiếp, không cần đăng ký trước. Khi tôi viết xong hai cuốn giáo trình Nghiệp vụ ngân hàng thương mại (sau đổi thành Tín dụng ngân hàng) và Kế toán thanh toán qua ngân hàng (sau này là Kế toán ngân hàng thương mại), tôi trực tiếp trình Hiệu trưởng cho Hội đồng nghiệm thu. Thầy bảo: “Cứ đưa đây tôi đọc và sửa cho”. Tôi thấy lạ là tại sao không phải đưa ra Hội đồng thẩm định?

Mấy hôm sau, thầy gọi tôi đến nhận lại bản thảo. Thật bất ngờ, bản thảo đã được sửa chữa rất cẩn thận, (có thể nói theo ngôn ngữ xuất bản là “tác phẩm đã được biên tập”), kèm theo lời phê duyệt để in ấn. Thầy còn trách nhẹ, nhưng tôi cho rằng đây là lời khích lệ:

- Tưởng rằng tôi giao cho khoa thì người trong khoa chỉ đứng chủ biên, rồi mời một vài người cùng viết. Nhưng một mình cậu viết như vậy thì... cũng được. Tôi chấp nhận “đặc cách”.

Cầm tập bản thảo đã được sửa chữa, tôi đọc lại từng trang. Hầu như trang nào cũng có bút tích của thầy, có chỗ được sửa chữa rất chi tiết. Tôi cứ thắc mắc tại sao “ông cụ” hiểu thấu đáo đến vậy về những vấn đề về nghiệp vụ cụ thể rất sự vụ, vi mô (micro) nhất? Tôi nhớ lại một câu trong giáo trình Quản lý kinh tế của Liên Xô có đoạn viết: “Người dám quyết đoán là người không chỉ có bản lĩnh vốn có, mà phải là người hiểu biết thấu đáo nhiều lĩnh vực và đã có được những thông tin cần thiết,...”. Một mình “ông cụ” làm thay cho Hội đồng cũng là một sự quyết đoán độc đáo. Thật là một người đặc biệt.

May mắn là thầy đã sửa bằng tay (mà không sửa bằng vi tính), nên tôi đã giữ được bút tích làm kỷ niệm. Xin in kèm đây để cùng độc giả học tập tính chu đáo và tâm huyết nghề nghiệp, đức tính say mê công việc của thầy.

*

Sau đó mấy năm, Khoa Tài chính - Kế toán chuẩn bị chia tách thành Khoa Tài chính - Ngân hàng và Khoa Kế toán. Thầy Trần Phương gọi chúng tôi đến giao nhiệm vụ, phải khẩn trương bổ sung thêm môn học Tiền tệ quốc tế và Thanh toán quốc tế. Tôi cảm thấy sượng sùng, vì chúng tôi cũng đã biết chủ định chia tách khoa, nhưng không chuẩn bị gì, nghĩ gì về dự kiến các môn học, trong khi thầy đã ấn định sẵn một số môn. Năng động và sáng tạo đến thế thì ai mà theo kịp!

Theo thông lệ (vì cũng không có văn bản nào quy định như vậy), giáo trình là tác phẩm tập thể, tức là phải có một số

nhà khoa học cùng viết, nhưng chủ biên là người của trường. Chủ nhiệm khoa, GS. Lương Trọng Yên đã mời một số chuyên gia đầu ngành ở Vụ Quản lý ngoại hối, Ngân hàng Nhà nước Trung ương và ở Ngân hàng Ngoại thương Việt Nam cộng tác cho môn Tiền tệ quốc tế và Thanh toán quốc tế. Nhưng các câu hỏi họ đặt ra thật hóc búa, Khoa Tài chính - Kế toán không trả lời được, như tổng mức kinh phí, cách thanh toán theo lần xuất bản và số lượng xuất bản hay thanh toán một lần theo kiểu mua bản quyền. Tóm lại, là mức kinh phí quá lớn, chắc chắn trường không thể đáp ứng. GS. Lương Trọng Yên nói với tôi:

- Thôi thì ta lại phải tự viết lấy giáo trình cho ta thôi. Không thể mời được ai nữa đâu. Chúng ta sẽ trình lên Hiệu trưởng về sự “chiến đấu đơn tuyến” này.

Và tôi lại được nhận trách nhiệm viết các giáo trình này.

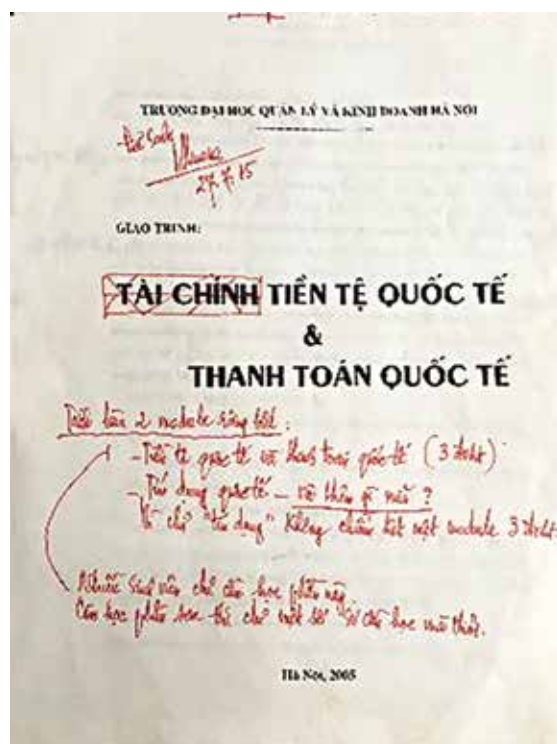
Lúc này, Hội đồng Khoa học trường đã đi vào hoạt động. Phải hết sức khẩn trương để kịp bước một thông qua Hội đồng Khoa học, sau đó bước hai mới đến Hiệu trưởng.

Viết xong hai giáo trình, tôi trình lên Hiệu trưởng để thầy cho thành lập Hội đồng thẩm định. Tôi đang lo với khối lượng gần 300 trang như thế này, Hội đồng sẽ mất rất nhiều thì giờ để thẩm định, sẽ rất chậm trễ, nhờ hết việc. Thầy trả lời:

- Mấy hôm nữa là nghỉ hè. Tháng 9 sinh viên sẽ học luôn môn này. Hội đồng sẽ không thẩm định kịp. Cứ đưa toàn bộ bản thảo giáo trình tôi đọc cho. Xem xong tôi sẽ gọi lại. Cũng trong dịp hè này phải in cho xong, để sinh viên không

phải “học chay”, không giáo trình.

May quá! Tôi rất mừng. Mừng vì sẽ một lần nữa được tiếp thu trực tiếp những lời phê và không mất thời gian thông qua Hội đồng. Nhưng lại lo, vì tôi đã “múa riu qua mắt thợ”. Tôi sẽ trình lên thầy cuốn bản thảo giáo trình về lĩnh vực mà thầy rất uyên thâm. Thầy đã từng viết cuốn “Sự vùng dậy của vàng” (đã xuất bản từ trước), trong đó phân tích rất kỹ về đồng dollar Mỹ. Nhờ ra bản thảo giáo trình có những nội dung “múa” kiến thức, không “qua mắt” được bậc thầy này thì gay go to!

Sau vài tuần, khi đã sửa xong, thầy gọi tôi đến nhận lại bản thảo. Do vẫn trong thời kỳ nghỉ hè, thầy cho phép đến nhà riêng (ở phố Tăng Bạt Hổ). Thật là một vinh hạnh. Tôi cho rằng, đây là một “ân huệ” đối với tôi. Vì mọi người nói rằng, ít khi thầy tiếp “khách công việc” tại nhà riêng.

Đến nhà thầy trước khi vào việc chính, thầy nói một vài câu chuyện ngoài lề. Tôi biết rằng, thầy làm như vậy để tăng hiệu quả công việc. Nếu chỉ thuần túy là công việc thì buổi tiếp xúc sẽ khô khốc, kém phần thân mật, hiệu quả thấp. Thầy giao tập bản thảo đã được sửa chữa chi tiết (tôi photocopy đính kèm bút tích “biên tập” của thầy để bạn đọc “mục sở thị”). Thầy nói:

- Cậu liên hệ với Phòng Tư liệu của trường ta khẩn trương in ngay trong dịp hè, kịp cho sinh viên học vào giữa tháng 8 này.

Tôi thở phào nhẹ nhõm. Như vậy là đã xong một việc, thật nhanh gọn, không cần mất thì giờ họp Hội đồng thẩm định.

Một điều thú vị cần kể thêm là sau này, khi trường quyết định đổi tên môn học là Tiền tệ quốc tế và Kinh doanh ngoại hối, cuốn giáo trình này được một Hội đồng gồm 5 thành viên thẩm định lại. Hội đồng hoàn toàn nhất trí với giáo trình đã được thầy Trần Phương thẩm định. Tôi nhắc lại như vậy để thấy rằng, trước đây chỉ một người thẩm định và nghiệm thu, nhưng vẫn đảm bảo độ chính xác. Không có gì phải băn khoăn với những cuốn đã xuất bản, đang sử dụng.

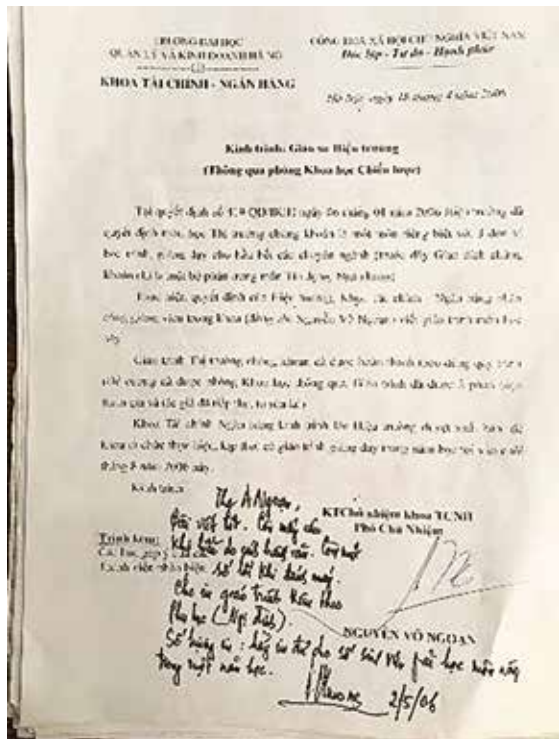
*

Tôi lại được giao viết giáo trình môn Chứng khoán và cuốn Kế toán chứng khoán. Viết xong, tôi không gửi tờ trình trực tiếp đến Hiệu trưởng, mà làm đúng quy trình là gửi đến Phòng Khoa học, để Phòng Khoa học viết kèm thêm tờ trình gửi lên Hiệu trưởng. Theo quy trình đó sẽ lập Hội đồng thẩm định, sau đó chỉ cần trình lên Hiệu trưởng về kết quả thẩm định.

Tôi chờ thông báo của Phòng Khoa học và đã dự kiến danh sách Hội đồng, chuẩn bị in cho mỗi thành viên Hội đồng một bản để họp thẩm định.

Tôi cứ chờ. Không ngờ Phòng Khoa học cũng thực hiện “đặc cách”, không theo quy trình.

Mấy ngày sau, tôi nhận được lời phê trực tiếp của Hiệu trưởng là: “Bài viết tốt. Còn mấy câu khó hiểu do cách hành văn. Còn một số lỗi khi đánh máy. Cho in giáo trình kèm theo phụ lục (nghị định). Số lượng in: hãy in đủ cho số sinh viên phải học môn này trong một năm học”. Đó chỉ là lời phê trên tờ trình, còn trong từng trang bản thảo giáo trình, thì trang nào cũng có bút tích thật đáng quý (xem

bút tích hướng dẫn của thầy qua bản photocopy).

*

Thế đấy! Câu chuyện không thể không viết là chuyện về một con người.

Thầy Hiệu trưởng (thứ 5 từ phải sang) đến thăm Hội trại Sinh viên Ngân hàng tháng 11-2016

Một con người đầy tâm huyết với nghề nghiệp, đam mê khoa học, sát sao, quyết đoán, năng động, sáng tạo trong điều hành và trong công việc, một người luôn biết cách thu hút, nâng niu, trọng dụng nhân tài của đất nước, bản thân thì làm việc tưởng chừng như không biết mệt mỏi, ham đọc, viết nhiều,... Tôi lật mở đọc lại hai tập hồi ký của thầy được đặt tên là “Một thời hào hùng”, với hơn 530 trang in, thầy tặng tôi cách đây vài năm.

Trong phòng riêng tĩnh lặng, ngừng đọc, một mình suy tư: Tôi và các đồng nghiệp đang làm việc tại trường ta rất vinh hạnh và tự hào, vì đã và đang được cộng sự với thầy Trần Phương, một nhà cách mạng, một vị Phó Thủ tướng và là vị Giáo sư đã sáng lập ra Trường Đại học Kinh doanh và Công nghệ Hà Nội. Thầy không chỉ đã có “Một thời hào hùng”, mà thực tế là “Cả cuộc đời hào hùng”.

Thật sự, đây là Một Người Hiếm Có./.